

Ari Ilona

Családkutatás Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Többen emlékezünk még a televíziózás elterjedése előtti időkre, mikor a hosszú téli estéken összeült a család, és beszélgetéssel, régi történetek felelevenítésével múltattuk az időt. Jó volt együtt! Ezek a szép esték mára szinte teljesen eltűntek, nem csak a televízió, hanem a számítógép is belépett, és percek jutnak csak, vagy annyi sem egymásra. Ma már nemigen kerül rá sor, hogy a felnőttek meséljenek élményeikről, elmondják hogyan éltek eleink, és továbbadják a családi legendákat. Így a nagyszülők, dédszülők esetenként küzdelmes életét nem őrzi meg az emlékezet.

Meglehet, ez a felismerés is hozzájárult ahhoz, hogy örvendetesen sokan keresik gyökereiket, kutatják a családjuk múltját. Nehéz, időigényes, de nagyon sok szépséget, örömet rejtő munkába fognak. Néhány családkutatóban felmerült az igény, hogy a tapasztalatok átadásra kerüljenek, egymást segítve ne kelljen mindenkinek ugyanazokkal a buktatókkal megküzdenie. Megyénkben – valószínűleg az országban egyedülálló módon – már két, a családjuk múltját kereső emberekből álló csapat is rendszeresen összejön. Az ő munkájukat szeretném most röviden bemutatni.

Az időrendi sorrend miatt először a mezőtúri családkutatókról esszen szó. A történet még 2009-re nyúlik vissza, amikor a mezőtúri Bodoki Fodor Helytörténeti Egyesület „Családom története” címmel pályázatot hirdetett mezőtúri kötődésű és vonatkozású család vagy személy történetét bemutató pályamunka megírására. A pályázat kiírását követően született meg az ötlet, hogy az egyesület fogja össze az elődeiket kereső mezőtúriakat. Így jött létre a Családkutató Tagozat. Célunk az volt, hogy egymást segítve haladjunk előre e sok időt, energiát és körültekintést kívánó munkában. Itt kell megjegyezni, hogy felismerve a családkutatás értékmentő munkáját, azóta az egyesület már a pályázat harmadik fordulójának kiírását tervezi.

Egyre elkötelezettebb és lelkesebb csapatunk immár két és fél éve rendszeresen, havonta tartja összejöveteleit. Eleinte többnyire módszertani kérdésekről esett szó, amelyhez vetített előadási anyag és a konkrétumokat tartalmazó rövid vázlat készült, majd az elméleti alapok megismerését követően egyre inkább gyakorlati kérdésekkel foglalkoztunk. Nagy sikerű és azóta több alkalommal megismételt közös látogatást tettünk a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárban. A levéltár vezetése és munkatársai nagyban segítik munkánkat, kiemelkedően a családtörténeti pályázatunkat, és talán szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy kölcsönösen eredményes, jó kapcsolat alakult ki közöttünk.

Szívesen meghallgattuk más, nem helybeli családkutatók tapasztalatait is. Időről-időre helyt adunk a közös munkának, így tapasztalatainkat kölcsönösen átadva ismerkedtünk adatgyűjtés és rendszerezés, más alkalommal az ősa-készítés módszereivel. Közben igen jól működő együttműködést sikerült kialakítanunk nem csak a már említett szolnoki levéltárral, hanem a Móricz Zsigmond nevét viselő városi könyvtárral, és a Református Egyházzal is. Besegítettünk a Kenderesről visszaszállított egyházi levéltár rendezésébe, leltá-

rozásába. A Közösségi ház az összejöveteleink helyszínének és technikai feltételeinek biztosításával segíti munkánkat. Ugyan többségében református családokat kutatunk, de egyik tagunk jóvoltából tartjuk a kapcsolatot a Római Katolikus Egyházközséggel is.

Mindig nagy sikere van az együttes kutatásnak, amelyet az általunk létrehozott és nagy terjedelme miatt egy külső adathordozón tárolt anyag tesz lehetővé. Többségében anyakönyvekről készített fotókat böngészünk, a néha alig olvasható írást közösen könnyebb megfejteni, és a kevésbé gyakorlottak is tapasztalatot szerezhetnek.

Nehéz lenne mindent felsorolni, hogy az eltelt időben mi mindennel foglalkoztunk, de nem csak az összejöveteleink alkalmával folyik a munka. A már említett pályázatra közösen elkészítettük a Badár család történetét, ezen kívül sikeresen szerepeltünk további két pályamunkával. Az egyik helytörténeti kiállításhoz kigyűjtöttük az anyakönyvekből a mezőtúri kerékgyártó és bognár mesteremberek neveit.

Készülnek a családfák, történetek. Ki előbbre jár, ki még csak a kezdeti lépéseken jutott túl, vannak, akik óriási fába vágják a fejszéjüket, vannak szerényebb ambíciókkal rendelkezők. Egy biztos, hogy ma egy összetartó, egymást segítő közösség vagyunk, ahol magas színvonalú műhelymunka folyik. Különböző utakon sokan ránk találtak, kérik a segítségünket, és felhasználva a lehetőségeinket általában tudunk is adatokat, információkat adni másoknak. Büszkék vagyunk legutóbbi szereplésünkre, amikor is a Levéltári Esték immár fél évtizedes sorozatában „Holtomiglan-holtodiglan. Házasságkötési szokások Mezőtúron.” címmel tarthattunk sok régi esküvői fotóval, és vőfélyrigmusokkal tarkított előadást. A történelmi demográfia területét érintő rész nyomtatásban is megjelenik majd a Zounok 27. Levéltári Évkönyv kötetében.

A másik csapat a szolnoki Aba-Novák Kulturális Központ szervezésében és folyamatos támogatásával jött létre. Elsősorban Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez kötődve már egy éve eredményesen működik a Családkutató klub. Talán még a megálmodói sem gondolták, hogy a kezdeményezésüknek ekkora sikere lesz. Címlistánk meghaladja a 70 főt, és szinte naponta bővül újabb érdeklődőkkel. Levelezés útján tartjuk a kapcsolatot mindazokkal, akik a távolságok miatt nem tudnak eljönni a foglalkozásainkra, amelyek jól bevált időpontban, minden hónap 3. keddjén délután 16 órakor kezdődnek.

Az első időkben előre megtervezett tematika szerint előadások (amelynek váza dr. Pandula Attila 6 évvel ezelőtti Kossuth klubban tartott sorozatán alapult) hangzottak el a következő sorrendben:

– Miből írhatjuk meg családunk történetét? Családon, ismeretségi körön belüli források. Dokumentálási, rögzítési tapasztalatok.

– Külső források a családkutatók számára. Mit találhatunk a könyvtárak, levéltárak polcain? Internetes források.

– Az anyakönyvekről két részletben esett szó:

I. rész. „Mit érdemes tudni az anyakönyvekről a családfa készítéséhez?” címmel az általános tudnivalókról esett szó, majd a szolnoki levéltárban kutatható anyakönyvekről dr. Cseh Géza főlevéltáros beszélt.

II. rész. Milyen adatokat találunk az anyakönyvekben? Kutatási módszerek.

– A különböző társadalmi osztályok, rétegek, csoportok (nemesség, polgárság, parasztság, értelmiség) kutatásának sajátos eszközei. Felkért előadónk Berkes József főlevéltáros, a Magyar Országos Levéltár fősztályvezető helyettese volt

– Az adatok rögzítése, rendszerezése. Családfakészítés kézzel rajzolva, vagy számítógépes programmal.

– A családtörténet megírása. Összeállítási, szerkesztési kérdések.

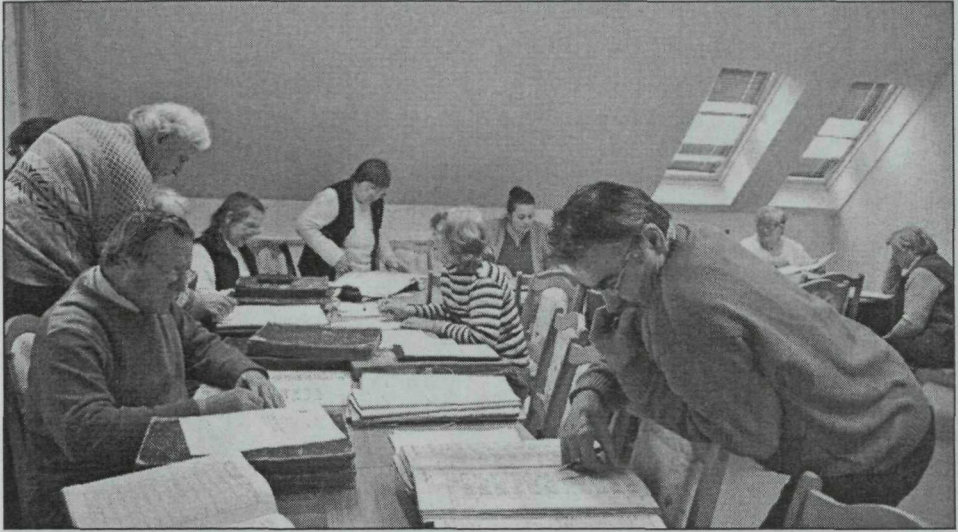
Ezeken túlmenően meghívott előadónk volt dr. habil. Örsi Julianna, a néprajztudomány kandidátusa, címzetes főiskolai tanár, aki „A családkutatás rejtelmerei” címmel tartott előadást. Januárban dr. Bagi Gábor, a történettudományok kandidátusa, a Damjanich János Múzeum munkatársa jött el a körünkbe, a megye múzeumaiban fellelhető, a családkutatásban használható forrásokról tartott tájékoztatót.

Az előadásokhoz rövid vázlat, vagy utólagos összefoglalás készül, amelyet e-levélben vagy az elektronikus címmel nem rendelkezők a helyszínen kinyomtatva kapnak meg, akár utólag. De más hasznos információkat is nyújtunk a családkutatóknak. Például a hónapok anyakönyvi megnevezését tartalmazó kigyűjtést, a családkutatásban felhasználható linkcímeket, az 1828. évi összeírások fordítási segédletét, Berkes József úrtól megkaptuk a nemesekre vonatkozó irodalom jegyzékét, stb. Minderre nagy az igény, mert egy-egy foglalkozáson rengeteg, jegyzeteléssel nehezen követhető konkrét tudnivaló hangzik el, és így azok sem szenvednek hiányt, akik nem tudnak minden alkalommal eljönni.

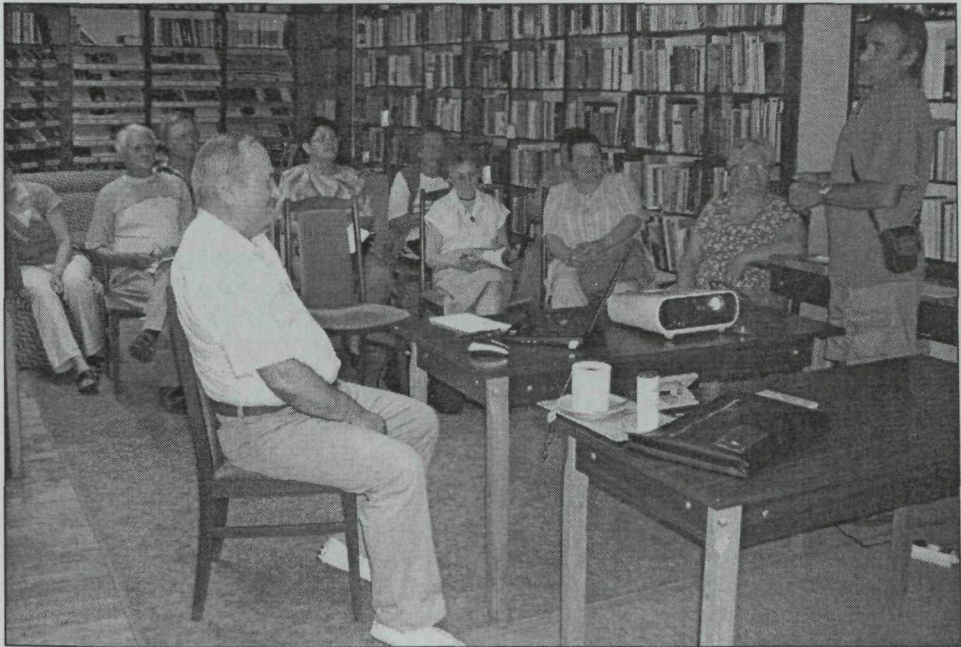
A továbbiakban mindjobban a gyakorlati kérdések kerülnek előtérbe. Egy-egy, a témában jártas szakember, vagy tapasztalt családkutató meghívása mellett, fontosnak tartjuk megismerni egymás kutatási területét, felszínre hozni az esetleges kapcsolódásokat. Terveink között szerepel az együttműködési lehetőségek feltárása más szervezetekkel (Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, Magyar Családtörténet-kutatók Egyesülete, RADIX, stb.), valamint közös levéltár-látogatás, továbbá a különböző forrásanyagokban való kutatás módszereinek begyakorlása. Ez utóbbi témában már együttesen megismerkedtünk a Family search oldalon lévő adatok kutatásával.

Nagy sikerrel zárult az ANKK által „Készítsd el saját családfádat!” címmel az általános és középiskolások számára meghirdetett családkutató játéka. Mivel a decemberi foglalkozásunk idején érkeztek be a pályaművek, alkalmunk nyílt megcsodálni az alapos munkát tükröző, ötletesebbnél ötletesebb családfákat. A zsűrizésben meghívott előadónk, Berkes József főlevéltáros is besegített. 2011. A december 20-án megtartott eredményhirdetésen 11 boldog nyertes vehette át a kinyomtatott, bekeretezett családfáját, amely bizonyára a karácsonyfa alá került.

Az általam megismert amatőr családkutatók előzékeny emberek. A mezőtúriak elsősorban a városhoz kötődő dolgokban járatosak, a szolnokiak között nem csak a megyében, hanem távolabbi vidékeken kutatók is akadnak. Mindkét társaságról elmondható, hogy szívesen lépnek kapcsolatba másokkal, amennyiben tudnak, segítenek, érdemes hozzájuk fordulni.

*1. kép. A mezőtúriak lázas munkája a szolnoki levéltárban
Fotó: Mészárosné Csók Zsuzsanna*

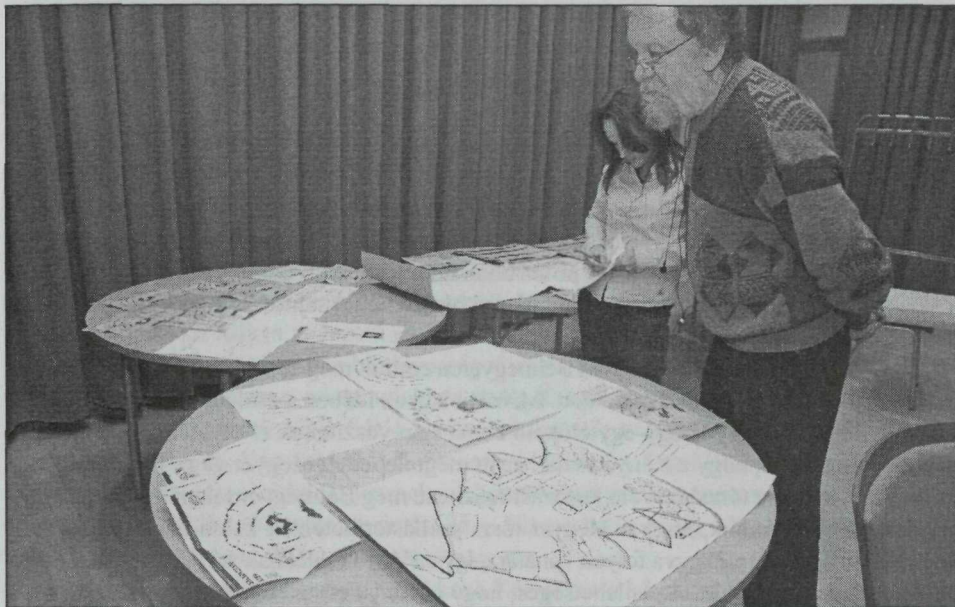
2. kép. Vendégünk volt Bagdi Márton családkutató

3. kép. Levéltári Esték. Az érdeklődő hallgatóság között ott voltak a szolnoki családkutatók is. – Fotó: Mészárosné Csók Zsuzsanna

4. kép. Szolnoki Családkutató Klubban dr. Örsi Julianna kandidátus asszony előadását hallgatva – Fotó: Illyés Csaba

5. kép. Berkes József főlevéltáros szakmai szempontból segítette a pályázatok zsűrizését
Fotó: Mészáros János

6. kép. Egy 1938-ban Mezőtúron megrendezett esküvő: menyasszony vőlegény és a koszorúslányok. (A fotó: Kissné Mikes Éva gyűjteményéből. A fotót a 2012-ben megrendezett Levéltári Esték rendezvény megnyitójához is felhasználtuk.)